

La comunitat algeriana a França davant el conflicte armat

Jordi Moreras

El més de 735.000 algerians que viuen a França observen amb inquietud l'evolució del conflicte que viu el seu país d'origen. La seva presència, no només testimonia el llarg cicle migratori que, des de la fi del segle XIX, ha vinculat l'antiga metròpoli amb la seva colònia. També reobre vells records d'una memòria històrica compartida, d'un passat que volia ser superat, però que el conflicte armat ha revivificat i renovat. Els fluxos migratoris, en una o altra direcció, han estat els fils conductors a través dels quals s'ha configurat aquesta memòria, a la qual s'han anat afegint noves imatges a una i altra ribera de la Mediterrània. Per sobre dels condicionants històrics i polítics que han definit la distància o la proximitat en les relacions entre la societat francesa i algeriana, els fluxos de persones, de mercaderies, de capitals, d'idees, romanen com a testimoni d'un vincle que sovint es recorda amb amargor.

Només cal donar un repàs a la història migratòria entre tots dos països: durant la Primera Guerra Mundial, prop de 500.000 magribins -en la seva majoria algerians-, foren reclutats per l'exèrcit francès. Molts d'ells moriren en els camps de batalla del centre d'Europa; la mesquita de París erigida el 1926 volgué ser testimoni del seu record. Durant la lluita per la independència, la repressió en el si de les comunitats algerianes a França, sospitoses de col·laborar amb l'FLN, fou recordada i denunciada per Tahar Ben Jelloun. Aconseguida la independència el 1962, prop d'un milió de *pieds-noirs* (francesos nascuts a l'Algèria colonial) retornaren a territori francès. Al mateix temps, els fluxos de treballadors algerians cap a França, no només no s'interrompen, sinó que es potencien a través de la signatura d'acords de mà d'obra. En l'actualitat, i al·ludint a criteris de seguretat nacional, els països europeus han reforçat els seus controls fronterers. Entre 1989 i 1994 França redueix el nombre de visats concedits a algerians, que passen de ser 800.000 a 100.000 anuals. Per contra, el 1994 les comunicacions telefòniques entre França i Algèria augmentaren un 10%.

A través de les barreres que s'aixequen entre ambdues societats, els algerians que viuen a França no només es troben condicionats pels esdeveniments al seu país d'origen, la qual cosa els ha portat a desenvolupar diferents iniciatives de solidaritat i ajuda, també se senten preocupats per la percepció que d'ells pot extreure la

*Antropòleg. Responsable de l'Àrea de Migracions de la Fundació CIDOB

societat francesa, de resultes del conflicte algerià. Una nova barrera pot estar-se construint de fet en el si de la societat francesa, molt més densa i difícil de superar que la que se situa al llarg de la Mediterrània.

El factor religiós, sovint emprat per explicar el conflicte algerià, es converteix ara en element homogeneïtzador, amb el qual caracteritzar el conjunt de la comunitat algeriana a França, independentment de la seva vinculació amb el fet religiós musulmà. Malgrat que diferents enquestes indiquen que el col·lectiu algerià mostra una major indiferència religiosa respecte a altres col·lectius musulmans, l'opinió pública francesa s'entesta a considerar la seva presència com expressió d'una *cinquena columna* islamista en territori francès.

La creixent visibilitat de la presència de l'islam, anunciada per alguns analistes com la segona religió de França, certament, és percebuda com un veritable repte als valors de la ciutadania republicana i del laïcisme. Si bé l'aparició dels primers espais de culte musulmà es troba vinculada amb el procés d'assentament de les comunitats d'origen immigrant, altres manifestacions d'afirmació identitària (com, per exemple, fou el 1989 i 1994 la reivindicació d'alumnes musulmanes per portar *hidjab* a les escoles) es perceben com a expressió de la inintegrabilitat de l'islam en el si de la societat francesa.

El debat sobre la constitució d'un estatut de l'islam a França, que mai havia estat exempt de polèmiques polítiques (en les

quals ha jugat un paper central la mesquita de París, que sempre se l'ha considerat estretament vinculada amb el Govern algerià), s'ha vist dificultada encara més davant del trasplantament del conflicte algerià a territori francès. El desmantellament de xarxes islamistes tant a França com en altres països europeus, l'assassinat de destacades personalitats musulmanes a França (com el xeic Abdelbaki Sahraoui, dirigent del FIS en l'exili), però sobretot, l'onada d'atemptats a París entre 1995 i 1996, marca ostensiblement els límits del "perill islamista" a França.

Malgrat que diferents autors puntualitzen el fet que la implantació d'aquestes tendències en el si de les comunitats musulmanes a França resta minoritària, la societat francesa resta condicionada per l'anomenat "síndrome Kelkal". Khalid Kelkal, jove algerià criat en la *banlieue* de Lyon, implicat en els atemptats de París i abatut per la policia el setembre de 1995, representa el model d'islamista sorgit de les anomenades segones generacions, que després d'una història individual que el portà per la petita delinqüència fou atret per l'islamisme radical com a eina d'expressió de la seva frustració envers la societat francesa. El temor a què en el si de les comunitats algerianes, i magribines per extensió, s'estiguin formant nous *Kelkal*, fa que qual-sevol expressió de reivindicació identitària per part dels joves *beurs* (mot que es refereix als joves magribins de segona generació) sigui contemplada com a expressió de desafiament envers la societat francesa, i no com a afirmació de la seva identitat com a francesos musulmans.

En definitiva, amb la mirada pendent de l'evolució del conflicte a la terra dels seus pares, però també pendents de la terra on han nascuts els seus fills, i on negocien cada dia la seva pertinença com a ciutadans, els algerians de França es troben condicionats per la història i el present. ■

Notes

Benjamin Stora, "France's colonial past: amnesia and invention", *Rive*, no. 4, 1997.

Hospitalité française, Paris, Seuil, 1984

Gwénaél Le Morzellec, "Prudents engagements des algériens de France", *Le Monde Diplomatique*, no. 494, maig 1995.

"La France et l'islam", *Le Monde*, 13-10-94;

Michèle Tribalat, *Faire France*, Paris, La Découverte, 1995.

Jocelyne Cesari, "L'islam en France, naissance d'une religion", *Hommes et migrations*, no 1183, gener 1995.

Farhad Khosrokhvar, *L'islam des jeunes*, Paris, Flammarion, 1997